

PRSTEN

– Uvek smo bili sirotinja, gospodine, i uvek smo bili nesrećni, ali ne ovoliko koliko smo sada kad mi je jad zavladao u kući i okućnici. Znam ja da nedaća dođe bilo kada i u bilo kom obliku, ali nikad nisam ni pomislila da bi mogla uzeti obličje prstena. Prolazila sam Trgom heroja, smrkavalo se i žagor ptica na lovorima se polako smirivao. Već sam okasnila. „Ko zna šta li radi moja omladina”, pitala sam se. Još u zoru sam otišla u Kuernavaku. Žurila sam da stignem kući, jer mi muž, kao što i priliči kada se žena loše uda, pije i kad nisam tu uhvati da mi bije decu. Sa sinovima se više ne kači, veliki su, gospodine, i – ne dao bog – mogli bi da mu uzvrate udarac. Ali zato se na devojkicama iskaljuje. Samo što izbih iz ulice što se spušta od pijace uhvati me kiša. Toliko je padala da su se na trotoarima formirale reke. Sva sam se savila da bih skrila lice od kiše kad, na svoju nesreću, ugledah kako nešto svetluca u vodi koja je tekla među kamenjem. Kao neka zlatna zmijica, sva utrnula od hladne vode. Oko nje su se stvarali majušni vrtlozi.

„Opa, Kamila, zlatan prsten!” i sagnuh se i uzeh ga. Nije to bila krađa. Ulica je ulica i ono što pripada ulici pripada nam svima. Bio je sav hladan i bez ijednog kamenčića: burma. Osušio se na mome dlanu i cenila sam da mu ne nedostaje ničiji prst, jer mi se primirio, a potom se i zgrejao. Na putu do kuće govorila sam sebi: „Daću ga Severini, svojoj starijoj ćerkici.” Mi smo sirotinja koja nikada nije imala nikakve đinđuve, a moj luksuz, gospodine, pre nego što su nam oduzeli zemlju da bi na našem povrtnjaku napravili onu famoznu streljanu gde gađaju golubove, bio je to što sam kupila lakovane cipelice s kaiščićem za pogreb svoga deteta. Mora da se sećate, gospodine, toga dana kada su ga Legoretini revolveraši ubili zbog zemlje. I tad smo bili sirotinja, ali od toga dana, bez zemlje i bez moga starijega sina, odista smo u bedi. Zato nam svaki mali užitak pričinjava toliko zadovoljstvo. Zatekoh decu kako sede oko komala.¹

– Zdravo, deco! Kako ste proveli dan?

– Iščekujući vaš povratak – odvratiše mi. I shvatih da celoga dana nisu okusili ni zalogaja.

– Založite vatru, pa da večeramo.

Deca naložiše vatru, a ja izvadih korijander i sir.

– Što bi lepo bilo kad bismo imali komadić zlata! – rekoh ja pripremajući iznenađenje. – Prava je srećnica žena koja može klimnuti ili odmahnuti glavom dok joj se njišu zlatne minduše!

– Da, prava je srećnica... – kazaše moja dečica.

– Kakva je srećnica devojka koja može prstom da ponišani i prstenom da zaseni! – kazah.

Deca prasnuše u smeh, a ja izvadih prsten i stavih ga na ruku ćerki Severini. I na tome se sve završi, gospodine, sve dok Adrijan nije došao u selo i stao očijukati pred devojkama. Adrijan je radio svega dva ili tri puta nedeljno, popravljao je kamene ograde.

¹ Comal (šp.) – ploča za pripremu raznih jela, a naročito tortilja. (Prim. prev.)

Ostale dane provodio je na ulazu u „Kapric”, gde je gledao kako kupujemo so i sokove. Jednog dana zaustavi moju ćerku Aureliju.

– Čuj, devojčice, od čega je napravljena tvoja sестrica Severina?

– Ne znam... – odgovori mu nevinašce.

– Čuj, devojčice, a kome je namenjena tvoja sестrica Severina?

– Ne znam... – odgovori mu nevinašce.

– Čuj, devojčice, a onu ruku na kojoj nosi prsten kome je poklonila?

– Ne znam... – odgovori mu nevinašce.

– Vidi, devojčice, kaži svojoj sестrici Severini da mi dopusti da joj platim so kada je bude kupovala i da mi dozvoli da joj gledam oči.

– Da, mladiću – odgovori mu nevinašce. I ispriča svojoj sестri šta joj je Adrijan rekao.

Popodne tog sedmog maja bilo je na izmaku. Bila je velika vrućina i od rada smo moja ćerka Severina i ja ožednele.

– Hajde, kćeri, idi kupi nešto da se osvežimo.

Moja ćerka ode, a ja sedoh u patio² da je sačekam. Dok sam je čekala stadoh razgledati kako je patio oronuo i prašnjav. Biti siromašan, gospodine, znači postepeno propadati poput svakog pločnika koji se mnogo gazi. Takvi smo mi siromasi, niko ni da nas pogleda i svi nas gaze. I sami videste, gospodine, kada su mi ubili najstarijeg sinčića da bi nam oduzeli zemlju. I šta bi? Ubica Legoreta je napravio dvorac na mojoj zemlji i sada ima svoja klekala od bele svile u seoskoj crkvi i nedeljom kada dođe iz Grada Meksika napuni je svojim revolverašima i rođacima, a mi, bosonogi, bolje da tamo i ne kročimo, da ne gledamo tu drskost. I tolika nepravda koju trpimo godinama otire nam volju i radost i čovek se pretvori u hrpu zemlje i pre nego što pod njom nađe utočište. O tome sam razmišljala dok sam sedela u patiju svoje kuće tog sedmog maja. „Pogledaj se, Kamila, načisto si propala! Pogledaj svoju decu. Koliko će još ovako? Nimalo! Pre nego što i budu svesni toga, sedeće ovde, ako već ne budu mrtvi kao moj ubijeni sinčić, glave usijane od tolike bede, i nizaće godine kao da su perle, brojeći dane kada ne gladuju...” Tako otpočeh, gospodine, šetnju kroz svoj život. I videh da su svi putevi puni mojih tragova. Koliko se samo prepešači! Koliko se okoliša! I sve to uzalud ili da bismo jednog jutra pronašli svoga sinčića bačenog u polje kukuruza s glavom prostreljenom hicem iz mauzerke dok mu krv navire na usta. Nisam plakala, gospodine. Ako bi siromah briznuo u plač, njegove suze bi potopile svet, jer je svaki dan razlog za plakanje. Daće mi bog vremena za plakanje, govorila sam sebi, i tad shvatih da sam u hodniku i da iščekujem povratak ćerkice Severine. Vatra je bila ugašena i psi su lajali kao što laju noću, kad se kamenje pomera. Setih se da su mi sinovi otišli s ocem na hodočašće u Gerero povodom Krstovdana i da se neće vratiti do devetog. Onda sam se setila da je Severina otišla u „Kapric”. „Šta li mi je sa ćerkom kad se još nije vratila?” Pogledah u nebo i videh kako se zvezde užurbano kreću. Spustih pogled i susretoh se sa Severininim očima. Stajala je kraj stuba i tužno me posmatrala.

– Evo osveženja – rekla mi je glasom u kojem je upravo posejana nesreća.

Pružila mi je flašu sa sokom i tada videh da joj je ruka natekla i da ne nosi prsten.

² Patio (šp.) – popločani nenatkriveni prostor u sredini ili pored kuće, odnosno zgrade. (Prim. prev.)

– Gde ti je prsten, kćeri?

– Idite na spavanje, majko.

Legla je u svoj krevetić otvorenih očiju. Ja legoh kraj nje. Noć je bila duga i moja ćerka danima ne progovori ni reči. Kad je Gabino došao s momcima, Severina je već počela da se suši.

– Ko joj je naudio? – pitao je Gabino, povukao se u sebe i danima nije pio.

Vreme je prolazilo, a Severina se i dalje sušila. Samo joj je ruka još uvek bila nabrekla. Ja sam neuka, gospodine, nikad u školu nisam išla, ali otišla sam u Kuernavaku po doktora Adamea, u ulici Aldana na broju 17.

– Doktore, ćerka mi se suši...

Doktor je došao sa mnom u selo. Još su mi ovde njegovi recepti. Kamila izvadi neke izgužvane papire.

– Mama! Znaš li ko je Severini povredio ruku? – pitala me je Aurelija.

– Ne, kćeri, ko?

– Adrijan, da bi joj uzeo prsten.

Ajme, kakav nezahvalnik! I u dubini duše shvatih da recepti doktora Adamea ne mogu da joj pomognu. Onda sam jednog jutra otišla do Leonor, tetke dotičnog Adrijana.

– Uđi, Kamila.

Uđoh obazriva: osvrtała sam se na sve strane ne bih li videla da li je tu.

– Vidi, Leonor, ja ne znam ko je tvoj nećak, niti šta ga je dovelo u selo, ali hoću da mi vrati prsten koji je uzeo mojoj ćerki, jer ga koristi da joj naudi.

– Koji prsten?

– Prsten koji sam ja poklonila Severini. Adrijan joj ga je skinuo sopstvenim rukama u „Kapricu” i od tada čovek ne može da je prepozna.

– Ne vređaj, Kamila. Adrijan nije veštičji sin.

– Leonor, kaži mu da mi vrati prsten za njegovo dobro i za dobro cele njegove porodice.

– Ja mu ne mogu ništa kazati! I ne volim da vređaju moju krv pod mojim krovom.

Vratila sam se i cele noći bdila nad svojim detetom. Znaťe već, gospodine, da je jedino što ljudi poklanjaju zlo. Te noći Severina je počela da bunca. Avaj, blagosloveni Isuse, ne dozvoli da mi ćerka umre opsednuta đavolom! I stadoh da se molim. Moja kuma Gabrijel, ovde prisutna, reče mi: „Hajdemo po Fulhensiju, da joj izbací to zlo iz grudi.” Ostavile smo devojkú s ocem i braćom i otišle po Fulhensiju. Onda je Fulhensija cele noći vidala devojkicu, pokrivenu čaršavom.

– Kada se oglasi prvi petao, biće oslobođena zla – rekla je.

I tako je i bilo, gospodine, Severina se iznenada uspravi u krevetu i povika: „Pomozite mi, mamicel!” I kroz usta izbací životinju veličine moje šake. Životinja je u šapama držala komadiće njenog srca. Jer za srce joj se ta životinja prilepila... Onda zakukurika prvi petao.

– Vidi – kazala mi je Fulhensija – neka ti sada vrate prsten, jer će pre nego što se navršé tri meseca porasti mladunci.

Čim je svanulo, otišla sam do ograda kod nezahvalnika. Tamo sam ga sačekala. Viđeh ga kako dolazi, nije zviždukao, uzgred je čuškao nogom kamen. Išao je pognutog pogleda i s rukama u džepovima.

– Vidi, Adrijane neznatne, ne znamo odakle si, ni ko su bili tvoji roditelji, a ipak smo te ovde primili ljubazno. A ti zauzvrat povređuješ devojke. Ja sam Severinina majka i molim te da mi vratiš prsten kojim joj nanosiš zlo.

– Koji prsten? – reče mi nakrivivši glavu. I videh da mu se oči cakle od zadovoljstva.

– Onaj koji si uzeo mojoj ćerkici u „Kapricu”.

– Ko to kaže? – nakosi šešir.

– Tako je rekla Aurelija.

– A da to nije rekla sama Severina?

– Kako da kaže kad je bolesna!

– Hmm...! Šta se sve ne priča po ovom selu. A ko bi rekao da je tako kad su jutra ovde ovako lepa!

– Dakle, nećeš mi ga dati?

– A ko kaže da je kod mene?

– Rđavo ćete se provesti i ti i tvoja porodica – dadoh mu reč.

Ostavih ga kod ograde i vratih se kući. Zatekoh Severinicu kako sedi u dvorištu, na suncu. Dani su prolazili i devojka počela da se oporavlja. Ja sam radila u polju, a Fulhensija je dolazila da je čuva.

– Jesu li ti dali prsten?

– Ne.

– Mladunci rastu.

Šest puta sam išla kod nezahvalnika Adrijana da ga preklinjem da mi vrati prsten. I šest puta se podbočio o ogradu i zadovoljno odbio da mi ga da.

– Mama, Adrijan kaže da čak i kada bi hteo ne bi mogao da vrati prsten zato što ga je smrskao kamenom i bacio u neku jarugu. Bacio ga je jedne noći kad je bio pijan i ne seća se gde.

– Reci mu da mi kaže u koju jarugu ga je bacio, da ga nađem.

– Ne seća se... – ponovi mi ćerka Aurelija i zagleda se u mene s prvom tugom u životu. Izadoh iz kuće i zaputih se kod Adrijana.

– Gledaj, neznatne, seti se u koju jarugu si bacio prsten.

– Ma kakva jaruga?

– U koju si bacio prsten.

– Koji prsten?

– Ne želiš da se setiš?

– Jedino čega želim da se setim jeste da se kroz četrnaest dana ženim svojom rođakom Ines.

– Ćerkom tvoje tetke Leonor?

– Da, tom devojkom.

– To je prava novost.

– Jeste, jutrošnja...

– Prvo ćeš mi dati prsten moje ćerke Severine. Samo što se nisu navršila tri meseca.

Adrijan stade da me gleda, kao da me posmatra s velike udaljenosti, podbočio se o ogradu i isturio jednu nogu.

– To odista neće biti moguće...

I ostade tu, zureći u zemlju. Kad stigoh kući, Severina je bila u krevetu. Aurelija mi reče da ne može da hoda. Poslah nekoga po Fulhensiju. Kad je došla, ispriča nam da će venčanje Ines i Adrijana biti u nedelju i da su već pozvali rodbinu. Onda pogleda Severinu veoma tužno.

– Tvojoj ćerki nema leka. Tri puta ćemo joj izbaciti to zlo i tri puta će zametnuti mladunce. Ne računaj više na nju.

Moja ćerka poče da govori nekim nepoznatim jezikom i pogled joj se prikova za tavanicu. Takva je bila nekoliko dana i nekoliko noći. Fulhensija nije mogla da izvadi zlo iz nje sve dok nije dostiglo svoju punu veličinu. I ko bi rekao, gospodine, da će joj se sinoć tako složiti? Fulhensija joj je izvadila drugu životinju s povelikim komadima srca. Jedva da joj je ostao majušni komad srca, ali ipak dovoljno velik da se za njega uhvati treća životinja. Jutros, kad mi je devojčica bila na rubu smrti, začuh da zvone zvona.

– Kakva je to buka, mama?

– Zvona, kćeri...

– Adrijan se ženi... – rekla joj je Aurelija.

I ja, gospodine, pomislih na nezahvalnika i na pir koji su priredili dok moja ćerka umire.

– Odmah se vraćam – rekla sam.

Te se zaputih preko sela do Leonorine kuće.

– Uđi, Kamila.

Bilo je mnogo ljudi i mnogo zemljanih lonaca s moleom³ i flaša osvežavajućih pića. Uđoh osvrćući se na sve strane da vidim hoću li ga ugledati. Bio je tu, nasmejanog lica i ozbiljnog pogleda. Bila je tu i Ines, nasmejana, a i tetkovi i rođaci Kadena, svi nasmejani.

– Adrijane, Severina ode s ovog sveta. Ne znam da li joj je ostao i dašak života da se povрати. Reci mi u koju jarugu si bacio prsten koji je ubija.

Adrijan se trže i opazih mu bes u očima.

– Ne znam ja ni za kakve jaruge. Biljke se suše od jakog sunca i ako se ne zalivaju, a devojke jer su nekomе namenjene, a ostaju same...

Svi smo čuli fijuk njegovih ljutih reči.

– Severina se suši jer je bila nekom namenjena, a to nisi ti. Zato si je začarao. Omađjavaš žene!

– Donja Kamila, ne znate vi kome je namenjena vaša ćerkica Severina.

Ustuknu nazad i pogleda me užarenih očiju. Ne bi se reklo da je on mladoženja ove nedelje: ne ostade mu ni tračak radosti, ni uspomena na osmeh.

– Zlo je već učinjeno. Za lek je kasno.

Tako kaza neznanac iz Ometepeka i nastavi da uzmiče natraške, gledajući me sa još više gneva. Ja krenuh k njemu, kao da me njegove oči vode. „Nestaće”, govorila sam u sebi dok sam napredovala, a on uzmicao, sa sve više gneva. Tako izadismo na ulicu, jer me je on i dalje vodio plamenom u očima. „Ide mojoj kući da ubije Severinu”, pročitah mu misli, gospodine, jer se tamo zaputio, poleđuške, tražeći put potpeticama. Košulja mu je bila bela, bleštava, a onda, kad je skrenuo ka mojoj kući, videh da je postala crvena.

³ Mole (šp.) – jelo od pileline, ćuretine ili svinjetine u sosu od čili papričica, raznih začina, a često i čokolade. (Prim. prev.)

Ne znam, gospodine, kako sam uspela da ga pogodim u srce pre nego što dokrajči moju ćerkicu Severinu...

Kamila začuta. Čovek iz policijske stanice ju je pogledao s dosadom. Mlada steno-grafkinja koja je uzimala izjave zaustavi olovku. Sedeći na stolicama od rogoza, rođaci i udovica Adrijana Kadene pognuše glave. Ines je imala krvi na grudima, a oči su joj bile suve.

Klimnuvši glavom, Gabino potvrdi reči svoje žene.

– Potpišite se ovde, gospođo, i oprostite se od svoga muža, jer vas zatvaramo.

– Ja ne umem da se potpišem.

Rođaci Adrijana Kadene se okrenuše ka vratima na kojima se upravo pojavila Severina. Bila je bleđa i raspletenih kika.

– Zašto ste ga ubili, majko...? Ja sam ga preklinjala da se ne ženi svojom rođakom Ines. Sada ću onoga dana kada umrem nabasati na njegov gnev jer sam ga rastavila od nje...

Severina pokri lice rukama, a Kamila nije mogla ni reći da izusti.

Od iznenađenja je zanemela.

– Mama, ostavili ste me samu na putu...!

Severina pogleda prisutne. Pogled joj pade na Ines, koja prinese ruku grudima i na svojoj ružičastoj lanenoj haljini pomilova skorušenu krv Adrijana Kadene.

– Mnogo je plakao one noći kada ti je Fulhensija izvadila njegovo dete. Onda je, tako potišten, pozeleo da se oženi mnome. Bio je siročić, a ja sam mu bila rođaka. Bio je vrlo nepredvidiv u ljubavi i u svojem manirima... – reče Ines, spuštajući pogled dok joj je ruka milovala krv Adrijana Kadene.

Ubrzo joj predadoše ružičastu košulju njenog mladog muža: u predelu srca beše izvezena burma, kao jedna zlatna zmijica, a na njoj ugravirane reči: „Slavni Adrijan i Severina”.

Izvornik: Garro, Elena. (1989). *La semana de colores*. S. A., México: Editorial Grijalbo.

(Sa španskog prevela Marijana Aleksić Milanović)